

KOKONAISUUS 2 – KOTI, LEIKKI JA VAPAA-AIKA

Tavoite

Pohtia suojelun eri muotoja yhtenä lapsen oikeuksista ja elämän perusedellytyksistä. Samalla tutustutaan lapsen oikeuksien näkökulmasta lasten arkeen eri puolilla maailmaa. Tehtävät kannustavat oppilasta löytämään yhtäläisyyksiä oman ja eri maiden lasten arjen ja toiveiden välillä.

Tausta

Lapsen oikeuksien toteutuminen kriisien ja katastrofien aikana on usein uhattuna. Lapset kärsivät aikuisia useammin esimerkiksi tartuntataudeista, aliravitsemuksesta ja katastrofien aiheuttamista peloista. Myös kouluun pääsy saattaa estyä. Kriisialueilla järjestöt tarjoavat lapsille turvallisia leikki- ja koulutiloja, opetusta ja tukea lasten hyvinvointiin. Kriisitilanteessa, kuten luonnonkatastrofeissa tai konflikteissa olemassa olevat riskitekijät ja tytön haavoittuvuustekijät moninkertaistuvat.

Tyttöjen ja naisten vaihtoehdot selviytyä ja toipua kriiseistä ovat rajatummat johtuen syrjinnästä ja sukupuolten välisestä epätasa-arvosta. Naisilla ja tytöillä on yleensä vähemmän palkkatuloja, maaomaisuutta, etuuksia, terveyspalveluja, koulutusta, sosiaalisia suhteita, poliittista sananvaltaa, lainturvaa ja toteutuneita oikeuksia. Tehokkainta kehitysyhteistyötä on auttaa yhteisöjä valmistautumaan katastrofeihin jo ennalta.

Lähes jokainen maa maailmassa on allekirjoittanut lapsen oikeuksien yleissopimuksen. Sen artikloissa kerrotaan, miten maiden hallitusten on suojeltava lasten oikeuksia. Lapsilla on esimerkiksi oikeus suojeluun väkivallalta, oikeus saada opetusta sekä oikeus leikkimiseen ja vapaa-aikaan. Yleissopimus lapsen oikeuksista koskee maailman kaikkia lapsia. Se koskee niin lähellämme asuvia lapsia kuin eri puolilla maailmaa eläviä miljoonia pakolaislapsia, joita tapaat esimerkiksi täällä Nyarugusun pakolaisleirissä Tansaniassa. Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa kuvataan erilaisia suojelun muotoja, joihin lapsilla on oikeus. Lapsia tulee suojata kaikelta ruumiilliselta ja henkiseltä vahingoittamiselta, hyväksikäytöltä (taloudelliselta ja seksuaaliselta) sekä kaikenlaiselta syrjinnältä. Pakolaislapsista lapsen oikeuksien yleissopimuksessa sanotaan näin:

”Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin.”

”Lapselle, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jonka edun mukaista ei ole antaa hänen pysyä perhepiirissä, on oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen.”

Miksi lapset joutuvat pakolaisiksi?

Keski-Afrikassa sijaitsevassa Burundissa on jo pitkään ollut levottomuuksia. Uudet väkivaltaisuuDET puhkesivat vuonna 2015, ja suuret väkijoukot ovat joutuneet pakenemaan henkensä edestä naapurimaahan Tansaniaan Nyarugusun pakolaisleiriin. Pakolaisleiri perustettiin alun perin 50 000 pakolaiselle, mutta nykyisin siellä asustaa lähes 150 000 ihmistä. He ovat tulleet Burundista ja Kongon demokraattisesta tasavallasta, josta pakolaisia on tullut 1990-luvulta lähtien.

VIRITTÄYTYMINEN

Tavoite: Tutustua Uusi kotini -kertomukseen ja pohtia kodin ja suojelun merkitystä.

Menetelmä: Käydään läpi Uusi kotini -kertomusta (Plan Internationalin Uusi kotini -sivuilla uusikotini.plan.fi)

Jaa oppilaat pareihin ja anna jokaiselle parille laite, jolla he voivat liikkua Nyarugusun pakolaisleirissä. Opasta oppilaita siirtymään Planin Uusi kotini -sivuille (uusikotini.plan.fi). Tutkimalla pakolaisleiriä oppilaat voivat ratkaista alla olevat tehtävät. Pyydä heitä kirjoittamaan vastauksensa paperille.

1. Miksi jouduit jättämään kotisi?
2. Missä nukuit ensimmäisenä yönä?
3. Millaista suojelua Plan International tarjoaa pakolaisleirin lapsille?
4. Miltä uusi kotisi näyttää?
5. Millainen sänky sinulla on?
6. Sinulla on oikeus yksityiselämään. Mikä rajoittaa tätä oikeutta pakolaisleirissä?

Kulje leirin läpi ja kuuntele tarkasti ”Uusi kotini” -kohdan ulkopuolella.

HUOM! Älä oikaise kartan läpi!

MIELIPIDEJANA

Tavoitteet: Harjoitella mielipiteen ilmaisua ryhmässä sekä oman mielipiteen perustelua ja pohtia pakolaisuuden vaikutuksia tyttöjen ja poikien elämään sekä huomata, että samoista asioista voi luokan oppilaiden välillä olla monta eri mielipidettä.

Menetelmä: Aktivoiva mielipiteen ilmaisu

Tarvikkeet: Väittämät, riittävä tila luokassa janan muodostamista varten

Videon kertojana on tyttö, joka on joutunut pakenemaan kotimaansa väkivaltaisuuksia yksin toisessa maassa sijaitsevaan pakolaisleiriin. Pyydä oppilaita kuvittelemaan, mitkä asiat ovat voineet pelottaa tyttöä matkan varrella. Lapset voivat piirtää tytön, ja pelot hänen ympärilleen. Pyydä oppilaita seuraavaksi miettimään, mistä asioista tarinan tyttö on voinut saada lohtua, ja kirjoittamaan asiat piirroksensa.

Luettele erilaisia riskejä ja haasteita, joita videon kertojan tilanteessa olevat lapset voivat kohdata lähtömaassaan, jossa on aseellisia taisteluita, matkan varrella etsiessään turvaa tai perillä pakolaisleirissä. Pyydä oppilaita liikkumaan janalla sen mukaan, voiko kyseinen riski koskea enemmän tyttöä vai poikaa, vai yhtä paljon molempia. (Toisessa päässä janaa, jos riski koskee pelkästään tyttöjä ja toisessa, jos pelkästään poikia, ja keskellä jos yhtä paljon molempia.)

- pakottaminen mukaan taisteluihin
- avioliittoon pakottaminen
- terveysongelmat
- koulun keskeytyminen
- pakkotyöhön joutuminen
- kuolema tai vammautuminen sodan seurauksena
- köyhyys
- äitiyskuolema
- eroon joutuminen omasta perheestä

Oliko tyttöjen ja poikien välillä eroja? Millaisia? Keskustelkaa oppilaiden kanssa.

KOTI

Tavoitteet: Pohtia kodin ja suojan merkitystä lapselle.

Menetelmät: Opetuskeskustelu

Tarvikkeet: Valokuvat ja video oppimisympäristöstä

Näytä oppilaille James Mollisonin Where Do Children Sleep -valokuvia osoitteesta

jamesmollison.com/books/where-children-sleep tai www.youtube.com/watch?v=Ijx4SkDhh7I

Keskustelkaa tämän jälkeen oppilaiden omista ja kuvien kodeista. Mitä yhteistä ja mitä eroavaisuuksia oppilaat löysivät? Pohtikaa keskustelussa kaikille yhteisistä kodin perusasioita. Voitte samalla pohtia, minkälaisia erilaisia koteja ja perheitä on olemassa, ja miettiä, onko kodilla merkitystä lapsen kehitykselle.

Näytä oppilaille YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden sivulla oleva video ”Home” (3 minuuttia, englannin kielellä). Video löytyy osoitteesta www.youtube.com/watch?v=7GjLa5kfDfA.

Kirjoita sitten taululle sana KOTI. Pyydä oppilaita miettimään pareina, mitä koti heille merkitsee. Käske heidän kirjoittamaan avainsanat paperille. Kerää sitten oppilaiden kirjaamat avainsanat ja kirjoita ne taululle.

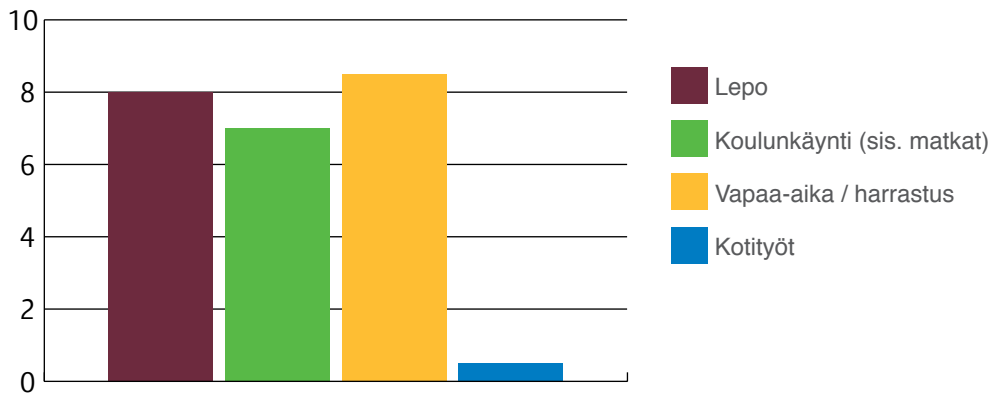
KOTITEHTÄVÄ JA TUNNIN LOPETUS

Tavoite: Seurata oman vuorokauden kulkua ja tehdä siitä havaintoja. Kirjata tiedot graafiseksi esitykseksi (pylväsdiagrammi).

Menetelmä: Seuranta ja diagrammin teko

Tarvikkeet: Vihko, tuntipohja

Ja oppilaille oppimisympäristöstä tulostettu tuntipohja. Pyydä oppilaita kirjaamaan tuntipohjaan yhden päivän ajan lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, harrastuksiin, koulunkäyntiin ja kotitöihin käytetty aika tunteina. Seurannan avulla oppilaiden tulee laskea vuorokaudessa eri aktiviteetteihin käyttämänsä tunnit. Ohjeista oppilaat piirtämään seurantansa tuloksista pylväsdiagrammi, jossa vaaka-akselilla on eri aktiviteetit kahden ruudun levyisinä palkkeina ja pystyakselilla aika tunteina (yksi tunti on kaksi ruutua). Pylväsdiagrammin avulla oppilas voi tarkkailla levon, vapaa-ajan ja leikin suhdetta koulutyöhön ja kotitöihin käyttämäänsä aikaan.

Lopetus: Pyydä oppilaita sulkemaan silmänsä ja lue alla oleva teksti Ericistä:

Mietin, mitä tapahtuu, kun sateet alkavat

”Minä olen Eric. Olen 11-vuotias ja asun täällä Nyarugusussa. Tulimme tänne Burundista. Meitä vainottiin, ja kun saimme tietää, että muut pakenivat tänne, mekin päätimme lähteä pakoon. Muuten meidät olisi tapettu. Se, että meidät haluttiin tappaa, tuntui kauhealta. Halusin myös käydä koulun loppuun, ja minua pelotti, että jos lähtisimme pakoon, en pystyisi siihen. Minä, isä, äiti, sisarukset ja naapurit tulimme tänne jalan. Muistan, ettei meillä ollut mitään syötävää ensimmäisenä iltanamme leirissä. Olin silloin surullinen, mutta myös iloinen tänne pääsystä. Tällainen on minun päiväni: Herättyäni pesen kasvot ja hampaat. Sen jälkeen lähdän vedenhakuun ja teen muita askareita vanhempieni avuksi. Käyn esimerkiksi torilla tai keräämässä polttopuuta. Sitten lähdän kouluun. Opiskelemme ranskaa, kirurgia, matematiikkaa ja vähän englantia. Minusta on kivaa opiskella englantia. Kun tulen koulusta kotiin, auttelen kotitöissä, autan pikkusisaruksiani peseytymään ja teen muuta, mitä tarvitaan. Sen jälkeen minulla on aikaa leikkiä. Pelaamme jalkapalloa ja muita pallopelejä. Käymme Plan Internationalin keskuksessa tapaamassa muita lapsia, joilla on usein pallo mukanaan, ja leikimme yhdessä. Joskus saamme pallon lainaan Plan Internationalilta. Leikin jälkeen menen suoraan kotiin. Illalla sängyssä mietin kaikenlaista, esimerkiksi sitä, että voi alkaa sataa, ja mitä alkava sadekausi tuo tullessaan. Sateella koko teltta on veden vallassa. Kaikki kastuu likomäräksi. Silloin emme pysty nukkumaan, sillä meidän on oltava jalkeilla koko yö.”